

Протек времена као правна чињеница (Застарелост, преклузија, одржај)

Др Ненад Тешић

САДРЖАЈ

- Застарелост.
- Преклузија.
- Одржај
- Фатални рок (права одређеног трајања).

Застарелост (1)

- Застарелост наступа кад протекне законом одређено време у коме је поверилац могао захтевати испуњење обавезе.
- Застарелошћу престаје право да се захтев оствари против воље дужника, губитак принудне остваривости права услед протеча времена
- По правилу застари подлежу тражбине, а преклузивни рокови су предвиђени за преображајна права, иако постоје одређена одступања од тог правила.
- Застаревају само релативна, не и апсолутна права. Осим стварних служености иако се ту пре може говорити о преклузији пошто се службеност гаси
- Ако се дужник није на њу позвао, суд се не може обазирати на застарелост чак и ако је она очигледна,

Застарелост (2)

- Застарелошћу се не гаси само право већ могућност да се то право оствари принудним путем, дакле губи се право на захтев у материјалном смислу. Само право и даље постоји, али више не као као цивилна облигација коју је могуће остварити судским путем, већ као натурална (природна) облигација коју је могуће остварити једино уколико друга страна добровољно испуни своју обавезу.
- Изворно натуралне облигације не застаревају пошто њима од почетка недостаје могућност приднудног намирења, недостаје им санкција
- Ако је поверилац током законом прописаног периода пасиван према своме праву, дужник стиче утисак да поверилац сматра да је догађај из којег би потраживање могло да настане завршен.
- Правилима о застарелости, титулар се подстиче да брине о свом праву

Застарелост (3)

- Институт застарелости такође чува јавни интерес, односно правну сигурност.
- Правни поредак фаворизује јасне и извесне правне односе, који не могу бити „отворени“ унедоглед
- Посредно дужник се кроз застраелост штити и од поновног захтевања испуњења када је он остао без доказа да обавезу испунио, услед неуредна евиденције, селидбе, пожара и сл

Застарелост (4)

Кад застарелост почиње тећи

- (1) Застарелост почиње тећи првог дана после дана кад је поверилац имао право да захтева испуњење обавезе, ако законом за поједине случајеве није што друго прописано.
- (2) Ако се обавеза састоји у томе да се нешто не учини, да се пропусти или трпи, застарелост почиње тећи првог дана после дана кад је дужник поступио противно обавези.

За почетак застаревања захтева релевантан је тренутак доспелости тражбине

- Наступање застарелости

Застарелост наступа кад истекне последњи дан законом одређеног времена.

- *Застарелост споредих потраживања (акцесорна права)*

Кад застари главно потраживање, застарела су и споредна потраживања, као што су потраживања камата, плодова, трошкова, уговорне казне

Застарелост (5)

Рокови застарелости уређени су законом и то императивним (когентним) нормама

Забрана промене рока застарелости

- (1) Правним послом не може се одредити дуже или краће време застарелости од оног времена које је одређено законом.
- (2) Правним послом не може се одредити да застарелост неће тећи за неко време.

Застарелост (6)

Одрицање од застарелости

- Дужник се не може одрећи застарелости пре него што протекне време одређено за застарелост.

Писмено признање и обезбеђење застареле обавезе

- (1) Писмено признање застареле обавезе сматра се као одрицање од застарелости.
- (2) Исто дејство има давање залоге или ког другог обезбеђења за застарело потраживање.

Дејство испуњења застареле обавезе

- Ако дужник испуни застарелу обавезу, нема право захтевати да му се врати оно што је дао, чак и ако није знао да је обавеза застарела.

Застарелост (7)

Општи рок и посебни рокови

Општи рок застарелости

- Потраживања застаревају за десет година, ако законом није одређен неки други рок застарелости.
- **Посебни рокови су углавном краћи**

Потраживања у привреди

- (1) Међусобна потраживања правних лица из уговора о промету робе и услуга као и потраживања накнаде за издатке учињене у вези с тим уговорима, застаревају за три године.
- (2) Застаревање тече одвојено за сваку испоруку робе, извршени рад или услугу

Застарелост (8)

Потраживање закупнине

- Потраживање закупнине, било да је одређено да се плаћа повремено, било у једном укупном износу, застарева за три године.

Потраживање накнаде штете

- (1) Потраживање накнаде проузроковане штете застарева за три године од кад је оштећеник дознао за штету и за лице које је штету учинило.
- (2) У сваком случају ово потраживање застарева за пет година од кад је штета настала.
- (3) Потраживање накнаде штете настале повредом уговорне обавезе застарева за време одређено за застарелост те обавезе.

Застарелост (9)

Једногодишњи рок застарелости

- Застаревају за једну годину:
- 1) потраживање накнаде за испоручену електричну и топлотну енергију, плин, воду, за димничарске услуге и за одржавање чистоће, кад је испорука односно услуга извршена за потребе домаћинства;
- 2) потраживање радио-станице и радио-телевизијске станице за употребу радио-пријемника и телевизијског пријемника;
- 3) потраживање поште, телеграфа и телефона за употребу телефона и поштанских преградака, као и друга њихова потраживања која се наплаћују у тромесечним или краћим роковима;
- 4) потраживање претплате на повремене публикације, рачунајући од истека времена за које је публикација наручена.
- 5) Застаревање тече иако су испоруке или услуге продужене.

Застарелост (10)

Потраживање накнаде штете проузроковане кривичним делом

- (1) Кад је штета проузрокована кривичним делом, а за кривично гоњење је предвиђен дужи рок застарелости, захтев за накнаду штете према одговорном лицу застарева кад истекне време одређено за застарелост кривичног гоњења

Потраживања утврђена пред судом или другим надлежним органима

- (1) Сва потраживања која су утврђена правноснажном судском одлуком или одлуком другог надлежног органа, или поравнањем пред судом или другим надлежним органом, застаревају за десет година, па и она за која закон иначе предвиђа краћи рок застарелости.
- (2) Међутим, сва повремена потраживања која проистичу из таквих одлука или поравнања и доспевају убудуће, застаревају у року предвиђеном за застарелост повремених потраживања.

Застарелост (11)

- У Словенији ЗОО измењен у овом делу:
- Потраживање накнаде штете проузроковане чином сексуалног злостављања малолетне особе, без обзира на субјективни рок, застарева за петнаест година након пунолетности оштећеног
- У погледу застравања потраживања накнаду штете проузроковане корупцијом: субјективни рок траје пет година, а објективни рок петнаест година од извршења дела.

Застој застаревања (1)

Потраживања између одређених лица

- Застаревање не тече:
- 1) између брачних другова;
- 2) између родитеља и деце док траје родитељско право;
- 3) између штићеника и његовог стараоца, као и органа старатељства, за време трајања старатељства и док не буду положени рачуни;
- 4) између два лица која живе у ванбрачној заједници, док та заједница постоји.

Застој застаревања (2)

Потраживања одређених лица

Застаревање не тече:

- 1) за време мобилизације, у случају непосредне ратне опасности или рата у погледу потраживања лица на војној дужности;
- 2) у погледу потраживања која имају лица запослена у туђем домаћинству према послодавцу или члановима његове породице који заједно са њима живе, све док тај радни однос траје.

Несавладиве препреке

- Застаревање не тече за све време за које повериоцу није било могуће због несавладивих препрека да судским путем захтева испуњење обавезе.

Застој застаревања (3)

Утицај узрока застоја застаревања

- (1) Ако застаревање није могло почети да тече због неког законског узрока, оно почиње тећи кад тај узрок престане.
- (2) Ако је застаревање почело тећи пре него што је настао узрок који је зауставио његов даљи ток, оно наставља да тече кад престане тај узрок, а време које је истекло пре заустављања рачуна се у законом одређени рок за застарелост.

Застој застаревања (4)

Случајеви када застарелост тече али не може наступити Потраживања према пословно неспособним лицима и њихова потраживања

- (1) Застаревање тече и према малолетнику и другом пословно неспособном лицу, без обзира на то да ли имају законског заступника или не.
- (2) Међутим, застарелост потраживања малолетника који нема заступника и другог пословно неспособног лица без заступника, НЕ МОЖЕ НАСТУПИТИ док не протекне две године од кад су постала потпуно пословно способна, или од кад су добила заступника.
- (3) Ако је за застарелост неког потраживања одређено време краће од две године, а поверилац је малолетник који нема заступника или неко друго пословно неспособно лице без заступника, застаревање тог потраживања почиње тећи од кад је поверилац постао пословно способан, или од кад је добио заступника.

Застој застаревања (5)

Потраживања према лицу на одслужењу војног рока

- Застарелост према лицу које се налази на одслужењу војног рока или на војној вежби не може наступити док не протекну три месеца од одслужења војног рока или престанка војне вежбе.

Прекид застаревања (1)

- Радње које утичу на прекид застарелости могу бити радње дужника и повериоца.

Дужникове радње које прекидају застаревање су : признање или исплата дуга, давање обезбеђења, отплата камате од стране дужника.

Повериочеве радње које прекидају застаревање јесу: подношење тужбе односно предузимање било које друге радње пред судом или надлежним органом у циљу утврђивања, остварења или обезбеђења потраживања.

Прекид застаревања (2)

- Признање дуга

(1) Застаревање се прекида када дужник призна дуг.

(2) Признање дуга може се учинити не само изјавом повериоцу, него и на посредан начин, као што су давање отплате, плаћање камате, давање обезбеђења.

- Подизање тужбе

Застаревање се прекида подизањем тужбе и сваком другом поверичевом радњом предузетом против дужника пред судом или другим надлежним органом, у циљу утврђивања, обезбеђења или остварења потраживања.

Прекид застаревања (3)

•Одустанак, одбацивање или одбијање тужбе

(1) Прекид застаревања извршен подизањем тужбе или којом другом повериочевом радњом предузетом против дужника пред судом или другим надлежним органом у циљу утврђивања, обезбеђења или остварења потраживања, сматра се да није наступио ако поверилац одустане од тужбе или радње коју је предузео.

(2) Исто тако, сматра се да није било прекида ако повериочева тужба или захтев буде одбачен или одбијен, или ако издејствована или предузета мера извршења или обезбеђења буде поништена.

•Одбацивање тужбе због ненадлежности

(1) Ако је тужба против дужника одбачена због ненадлежности суда или ког другог узрока који се не тиче суштине ствари, па поверилац подигне поново тужбу у року од три месеца од дана правноснажности одлуке о одбацивању тужбе, сматра се да је застаревање прекинуто првом тужбом.

Прекид застаревања (4)

- (2) Исто вреди и за позивање у заштиту, и за истицање пребијања потраживања у спору, као и у случају кад је суд или други орган упутио дужнику да своје пријављено потраживање остварује у парничном поступку.
- Позивање дужника на испуњење

За прекид застаревања није довољно да поверилац позове дужника писмено или усмено да обавезу испуни.

Прекид застаревања (5)

Рок застарелости у случају прекида

- (1) После прекида застаревање почиње тећи изнова, а време које је протекло пре прекида не рачуна се у законом одређени рок за застарелост.
- (2) Застаревање прекинуто признањем од стране дужника почиње тећи изнова од признања.
- (3) Кад је прекид застаревања настао подизањем тужбе или позивањем у заштиту, или истицањем пребијања потраживања у спору, односно пријављивањем потраживања у неком другом поступку, застаревање почиње тећи изнова од дана кад је спор окончан или свршен на неки други начин.
- (4) Кад је прекид застаревања настао пријавом потраживања у стечајном поступку, застаревање почиње тећи изнова од дана окончања овог поступка.
- (5) Исто важи и кад је прекид застаревања настао захтевом принудног извршења или обезбеђења.
- (6) Застаревање које почиње тећи изнова после прекида,

Застарелост у пракси- Случај (1)

- Рок застарелости доплатна паркинг карта (одлука ВКС 2014)
- Нижестепени судови су у конкретном случају закључили да се на потраживања ове врсте примењује општи рок застарелости од 10 година. Из чињенице да је одлука о Јавним паркиралиштима Града Београда донета на основу Закона о комуналним делатностима којим су као комуналне делатности предвиђене између осталог и делатности које се односе на јавне просторе за паркирање, несумњиво је да се ради о комуналним услугама.

Застарелост у пракси- Случај (1)

Следеће спорно питање је питање да ли физичко лице које вози сопствени аутомобил то чини за потребе домаћинства?

Врховни касациони суд сматра да путнички аутомобил припада свим члановима породичног домаћинства без обира на чије име номинално гласи, па је у овом случају опредељујуће да то није ауто који служи за потребе правног лица, нити за обављање привредне делатности, те да нема никаквог оправдања одвајати потребе физичког лица од потреба домаћинства. Због тога се на њих има применити једногодишњи рок застарелости, што потврђује и чињеница да је за потраживања која су везана за правна лица Законом о облигационим односима одредбом члана 374. предвиђен рок застарелости од три године. Тиме је направљена јасна разлика између правних и физичких лица, па не може бити пресудна околност да ли физичко лице користи аутомобил за потребе домаћинства или само за своје сопствене потребе.

Застарелост у пракси- Случај (2)

- Према становишту српских судова Моменат сазнања за коначан обим штете ирелевантан је код одлучивања о застарелости потраживања штете проузроковане кривичним делом
- У Словенији (случај Ренгео) Уставни суд је одлучивао о уставној жалби оштећеног којем је полиција у преткривичном поступку уништила усев индустријске конопље. У дуготрајном кривичном поступку прво је два пута осуђиван због производње дроге, а након две укинуте пресуде, у трећем суђењу, правоснажно је ослобођен.
- Грађански судови су његов одштетни захтев због уништене конопље одбили

Застарелост у пракси- Случај (2)

Уставни суд Словеније сматрао је да је наступање застарелости у време када је кривични поступак против појединца још био у току, без заустављања почетка односно наступања застарелости на овај или онај начин до окончања кривичног поступка, супротно праву на накнаду штете од државе.

- Правила грађанског права о застарелости треба тумачити тако да оштећени има стварну, а не само формалну и привидну могућност да тражи право на накнаду штете. Све док су поступци примарне правне заштите у току, застаривање потраживања накнаде штете према држави не сме да тече. Принципи према којем застарелост не може да тече против оних који нису у могућности да остваре своје право

Застарелост у пракси- Случај (3)

У једној одлуци из судске праксе српских судова поводом накнаде штете за претрпљене душевне болове због умањења животне активности) указано је да објективни рок застарелости за потраживање накнаде штете због наружености почиње тећи када је постало извесно да је измена изгледа дефинитивна. Стога је потребно утврдити када је постало извесно да ће ожиљак остати као трајна последица и у односу на те околности ценити протек рокова застарелости.

Преклузија (1)

Кад се не примењују правила о застарелости

- Према ЗОО, правила о застарелости не примењују се у случајевима кад су у закону **одређени рокови у којима треба да се подигне тужба или да се изврши одређена радња под претњом губитка права.**

Примери преклузивних рокова:

Престанак права да се захтева поништење правног посла услед мана воље

- (1) Право захтевати поништење рушљивог уговора престаје истеком рока од једне године од сазнања за разлог рушљивости, односно од престанка принуде.
- (2) То право у сваком случају престаје истеком рока од три године од дана закључења уговора.
- Momenat saznanja za konačan obim štete irelevantan je kod odlučivanja o zastarelosti potraživanja štete prouzrokovane krivičnim delom

Преклузија (2)

- **Поништај рушљивог посла закљученог од делимично пословно способног лица**

Пословно способно лице може захтевати да се поништи уговор који је без потребног одобрења закључило за време своје ограничене пословне способности само ако је тужбу поднело у року од три месеца од дана стицања потпуне пословне способности.

- **Очигледна несразмера узајамних давања** - Право да се захтева поништење уговора престаје истеком једне године од његовог закључења.

- **Зеленашки послови**

Оштећеник може поднети захтев за смањење обавезе на правичан износ у року од пет година од закључења уговора.

Преклузија (3)

- Одговорност за материјалне и правне недостатке

Права купца који је благовремено обавестио продавца о постојању недостатка гасе се по истеку једне године, рачунајући од дана одашиљања обавештења продавцу, изузев ако је продавчевом преваром купац био спречен да их употреби.

- Тужба за побијање (actio Pauliana) дужникових правних радњи може се поднети у року од једне године за теретно располагање, а за остале случајеве у року од три године. (располагање између сродника када се претпоставља се да је прибавиоцу било познато да дужник предузетим располагањем наноси штету повериоцима, и код бесплатног располагања.

- Тужба за заштиту државине

- Судска заштита од узнемиравања, односно одузимања државине може се тражити у року од 30 дана од дана сазнања за сметање и учиниоца, а најкасније у року од годину дана од насталог сметања (спор због сметања државине).

Преклузија (4)

- **Отказ уговора о раду;** Послодавац може запосленом дати отказ уговора о раду у року од три месеца од дана сазнања за чињенице које су основ за давање отказа, односно у року од шест месеци од дана наступања чињеница које су основ за давање отказа и истеком ових рокова (субјективног и објективног) који су преклузивни послодавац губи право да због насталог отказног разлога откаже уговор о раду.
- **У стечају;** Рок за подношење пријаве потраживања прописан чланом 111. став 5. Закона о стечају, који се одређује решењем стечајног судије, не може бити дужи од 120 од дана објављивања огласа у "Службеном гласнику Републике Србије", а истеком тог рока наступа преклузија права на подношење пријаве и исте се одбацују као неблаговремене.
- **У ликвидацији;** Поверилац који у поступку ликвидације не покрене поступак за утврђење свог оспореног потраживања у року од 30 дана од пријема обавештења, преклудира је у праву на остварење оспореног потраживања.

Разлике застарелости и преклузија (1)

Шта је заједничко овим институтима а шта је разликује?

Заједнички елемент јесте невршење права, односно, невршење права у одређеном року који повлачи одређене правне последице у правцу слабљења правне позиције титулара

- Застарелост се односи на облигациона, а преклузија на преображајна права (правне моћи)
- Застарелошћу се потраживање претвара у натуралну облигацију,

Обично се каже не ужива више судску заштиту али није сасвим тачно, суд неће пружити заштиту ако дужник истакне основан приговор застарелости

- Код преклузије, протек одређеног рока за предузимање одређене правне радње односно вршење одређеног права повлачи за собом потпуни губитак права.

Разлике застарелости и преклузија (2)

- Застара се узима у обзира само по приговору, на преклузију суд пази по службеној дужности. Наравно може се истаћи и приговор преклузије, онај у чијем интересу је преклузија установљена може је се одрећи.
- Правила о застари не важе за преклузију (с посебним нагласком на неважење правила о застоју и прекиду застаревања),
- Природа прописаног рока, да ли је рок по својој природи прописани рок застарни или преклузивни утврђује се у сваком посебном случају

Разлике застарелости и преклузија (3)

- Преклузивни рокови по правилу теку непрекидно, међутим у ванредном стању нешто другачије:
- *Уредбом о роковима у судским поступцима за време ванредног стања проглашеног 15. марта 2020. године ("Сл. гласник РС", бр. 38/2020 - даље: Уредба)* прописано је да ће се током ванредног стања рокови у судским поступцима рачунати другачије него што је то уређено законом. У члану 2. наведено је да за време ванредног стања, проглашеног 15. марта 2020. године, престају тећи рокови за тужбе, приватне тужбе, уставне жалбе, предлоге, правне лекове и средства за предузимање других процесних радњи у парничном, кривичном, ванпарничном, уставносудском поступку и управном спору (став 1).

Разлике застарелости и преклузије (4)

- По некима за преклузивне рокове се може рећи да су рокови процесног карактера, по протеку рока радња се не може предузети, ако је странка пропустила рок за жалбу не може је накнадно поднети, за разлику од рокова застарелости који су материјалне природе. Није баш без изузетка

Треба разликовати:

- Инструкционе рокове који су судски рокови, у оквиру којих овлашћено лице треба да изврши одређену процесну радњу, што значи да иста радња може бити извршена и протеком инструкционог рока, углавном без последица у смислу санкције. Пропуштање инструкционих рокова не повлачи за собом преклузију у смислу губитка права

Разлике застарелости и преклузије (5)

- Код застаре, странка има могућност да одлучи да ли ће се позвати на рок застарелости. Ако одлучи да не истакне приговор застарелости, иако је обавеза застарела, има могућност да се писаним признањем застареле обавезе одрекне од застарелости.
- Код преклузије се право трајно и потпуно губи, парнични поступак је заснован на начелу диспозиције, ако су стране пасивне суд неће предузимати радње уместо њих.

Међутим, некада закон и поред пропуштања рока допушта повраћај у пређашње стање, **Restitutio in integrum** да се радња предузме и после истека рока, ако овлашћени субјект из оправданих разлога пропусти да радњу предузме благовремено

- Повраћај у пређашње стање се може дозволити сам о због пропустања процесних, а не и материјалноправних рокова.
- Мора се поднети благовремен предлог за повраћај у пређашње стање, и мора се доказати оправданост пропуштања радње

Разлике застарелости и преклузија (6)

- Код преклузије постоји могућност уговарања рокова, барем код појединих института, нпр. ако рок није битан елемент уговора поверилац жели раскинути уговор, мора оставити дужнику примерен накнадни рок за испуњење што код застарелости не долази у обзир не зависи од воље уговорника, правила о застаревању су императивна
- Правила о стицању без основе се не примењују на испуњење застареле обавезе, што код преклузије није случај, **Ако дужник испуни застарелу обавезу нема неоснованог обогаћења, код преклузије има зато што је обавеза престала.**

Разлике застарелости и преклузија (7)

- Преклузивни рокови могу бити субјективни (који теку од дана сазнања за неку чињеницу или околност) и објективни (који теку од настанка неког релевантног догађаја без обзира када је лице кога се рок тиче сазнало за за догађај). *чин одузимања државине, дан закључења уговора*
- Некада је рок само објективан, а некада само субјективан а некад и једно и друго, Ако је прописан и један и други рок , субјективни рок је краћи и истиче најкасније са објективним роком
- Некада и код застаре имамо два рока (субјективни и објективни). Потраживање накнаде проузроковане штете застарева за три године од кад је оштећеник дознао за штету и за лице које је штету учинило. У сваком случају ово потраживање застарева за пет година од кад је штета настала,

Рачунање времена (1)

- Цивилно рачунање времена, не узима у обзир сате и минуте најмања јединица је дан
- Астрономско рачунање времена
- Код предаје захтева за упис у регистар залога, регистар патената, тачно се зна време подношења
- Рокови се у праву рачунају по јединицама одређених пуним данима, од пола ноћи до пола ноћи (*computatio civilis*), а не од тренутка до тренутка, на сате и минуте (*computatio naturalis*).
- ако је мерна јединица дан, дан у који пада догађај од кога треба рачунати трајање рока се не узима у обзир, већ се за почетак рока узима први идући дан. (**Dies a quo non computatur in termino**)

Рачунање времена (2)

- 1) Рок одређен у данима почиње тећи првог дана после догађаја од кога се рок рачуна, а завршава се истеком последњег дана рока.
- (2) Рок одређен у недељама, месецима или годинама завршава се оног дана који се по имену и броју поклапа са даном настанка догађаја од кога рок почиње да тече, а ако таквог дана нема у последњем месецу, крај рока пада на последњи дан тог месеца.
- (3) Ако последњи дан рока пада у дан када је законом одређено да се не ради, као последњи дан рока рачуна се следећи радни дан.
- (4) Почетак месеца означава први дан у месецу, средина - петнаести, а крај - последњи дан у месецу, ако што друго не произлази из намере странака или из природе уговорног односа.

Рачунање времена (3)

- Велика разлика између формулације „*приговор се може изјавити у року од пет радних дана од дана достављања решења*“, и формулације „*Приговор се може изјавити у року од пет дана од дана достављања решења*“
- Кад је поднесак упућен преко поште препорученом пошиљком или телеграфским путем, дан предаје пошти сматра се као дан предаје ономе коме је упућен.
- Почетак и ток рокова не спречавају недеље и дани државних празника. Ако је дан када истиче рок нерадни, рок за изјављивање жалбе истиче протеком првог наредног радног дана

Рачунање времена (5)

- Треба разликовати процесне и материјалноправне рокове
- У неким случајевима судови су изнели тумачење да се одредбе о рачунању рокова прописане Законом о парничном поступку, не могу применити при рачунању рока за подношење тужбе због сметања државине, јер се ради о материјалном, преклузивном року.
- Уставни суд је сматрао да је таквим одлучивањем да нема померања рокова, ако крај рока пада у нерадни дан, повређено право странака на приступ суду чл. 32, ст. 1 Устава, да такво тумачење није уставноправно прихватљиво

Одржај (1)

- **Одржај је облик оргинарног стицања, прибавилац не изводи своје право из права претходника**

Две стране медаље: Онај који нема право понаша се као власник, а онај који има право га не врши, принцип пасивност титуара кошта

Често се користи као алтернативни начин стицања, када је стицаоцу немогуће или тешко доказати своје деривативно стицање, позива се на оргинарно

- Редовни одржај

- Савестан и законити држалац покретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем протеком три године.
- Савестан и законит држалац непокретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем протеком десет година.

Одржај (2)

Варедни одржај:

- Савестан држалац покретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем протеком десет година.
- Савестан држалац непокретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем протеком 20 година.
- Савесност је неопходна и код редовног и код ванредног одржаја
- Само се код ванредног одржаја другачије цени, узупапијен је у уверењу да је његов претходник власник и да је његов основ стицања законит

Прирачунавање времена

Промена личности титулара није разлог за прекид рока код застарелости ни код одржаја

- Промена узукапијената не води прекиду рока одржаја, нити променом повериоца застарелост почиње изнова већ се само наставља као промене субјекта није било (персонална суброгација)
- Код застарелости прирачунавање је једноставно и има карактер надовезивања
- Код одржаја због постојања различитих типова одржаја прирачување није просто калемљење, већ мора бити пропорционално (сразмерно).
- На пример ако је узукапијент (претходник) имао државину покретне ствари подобну за редован одржај 1,5 година а његов следбеник има државину подобну за ванредан одржај онда следбенику за стицање треба не 1.5 година већ још пола његовог рока, а то је 5 година.

Фатално орочење

- Који су то Фатални рокови (*dies fatalis*)?

Постоје права чије је трајање законом, судском одлуком или уговором унапред одређено

Право престаје *ex lege* без неке додатне чињенице, нема застоја ни прекида, није од значаја да ли право вршено и да ли је мењало титулара,

Ово је критеријум разликовања; код преклузије се губитак права може спречити вршењем, док код фаталног рока то није могуће

Примери фаталног рока: право грађења засновано на 30 година или имовинска компонента ауторског права за живота аутора и 70 година након смрти

Свођење расправе

- Код преклузије губи право услед невршења, и фаталног рока титулар губи право (без обзира на вршење или невршење), код одржаја титулар услед протекла губи право али га други стиче, код застаре квалитет титуларевог права се мења због невршења, слаби правна позиција титулара.
- Овим институтима се штити не само обавезна страна у субјективном праву, већ и трећа лица од неизвесности, Један од најзначајнијих правнополитичких циљева је правна сигурност.
- Ова правила установљена су у интересу правне извесности, да би се овлашћени субјекат изјаснио да ли ће се својим прерогативом користити или неће.

На пример након истека рока за поништај посао трајно конвалидира, одузета државина постаје мирна и сл

ИЗВОРИ:

- Предавања су највећим делом заснована на систематици и материји изложеној у уџбеницима:
- Владимир Водинелић, Грађанско право, Увод у грађанско право и Општи део грађанског права, Београд, 2012.
- Драгољуб Стојановић, Оливер Антић, Увод у Грађанско право, Београд 2004.

- **ХВАЛА НА ПАЖЊИ**